

SAVJETOVALIŠTE ZA OBITELJ KAO PUT DO KVALITETNOG RODITELJSTVA U KONTEKSTU INFORMALNOGA I NEFORMALNOGA OBRAZOVANJA

Dr. sc. Svetlana Lazić
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača Novi Sad, Srbija
Zoran Saveski, obiteljski terapeut
Predškolska ustanova „Radosno detinjstvo“ Novi Sad, Srbija

Sažetak:

Potpunije razumijevanje formalnoga, neformalnoga i informalnoga obrazovanja i otkrivanje njihovih mogućnosti u ostvarivanju cjelovitoga obiteljskoga života s ciljem razvoja i unapređivanja roditeljskoga prava, pružilo je uvid u potpunije razumijevanje doprinosa informalnoga obrazovanja i adekvatnoga vrednovanja učenja u danim okruženjima, čime se ono iz konteksta sagledavanoga postavlja kao dominantno. Budući da se nalazi izvan kurikula, te da predstavlja kombinaciju života i učenja, informalno obrazovanje i učenje u svojim okvirima rezultira stjecanjem koristi za samu osobu, za obitelj i zajednicu, čime pridonosi kvaliteti života. Obiteljsko okruženje važno je, ali ne i dovoljno za formiranje kompetentnoga roditeljstva i razvoja adekvatnih odgovora na sve veći broj pitanja što ih nameću životne situacije u kojima se nalaze sadašnji mladi roditelji. Osjećaj uskraćenosti i svijest o vlastitom nedostatnom znanju motivirali su profesionalce koji svakodnevno rade s ovom skupinom subjekata da na specifičan i jedinstven način spoje informalno i neformalno obrazovanje u vidu, za sada jedinog u Republici Srbiji, Savjetovališta za obitelj pri Predškolskoj ustanovi „Radosno detinjstvo“ Novi Sad. Lepeza programa koji se nude u Savjetovalištu za obitelj odgovara potrebama suvremenih roditelja, ali i potrebama struke koja teži da kontinuirano poboljšava svoje pristupe ovoj jedinstvenoj ulozi i funkciji.

Ključne riječi: informalno obrazovanje, obitelj, roditeljstvo, savjetovalište za obitelj, učenje

Uvod

Dvadeseti vijek je odškrinuo, a dvadeset prvi širom otvorio vrata novim horizontima spoznaje, pruživši mogućnosti kombiniranja do skoro nezamislivih oblika materijala, informacija, izvora, elemenata ..., što je rezultiralo diseminacijom znanja i upućenosti u specifično područje ili područja, stvaranjem i poticanjem različitih kompetencija, odnosno unapređivanjem tehnika učenja. Kao produkt ovako složenog procesa, čovječanstvo je dobilo obilje novih spoznaja podložnih daljnjem kombiniranju, što je posljedično dovelo do brzih promjena u svijetu znanja i informacija. U svima njima, sagledano kao premisa, stoji vladanje kvalitetnom i svrsishodnom informacijom iznjedrenom na bazi znanstvenih spoznaja i promišljanja, kao i njezina uporaba u trenutku koji je najbliži savršenom. Mogućnosti ulaska u opisane okvire djelovanja nalaze se u obrazovanju, sagledani u najširem smislu.

KARAKTERISTIKE I VAŽNOST INFORMALNOG OBRAZOVANJA

Tri osnovna oblika obrazovanja čine njegov kontekst - formalno, neformalno i informalno. Kao temeljna odrednica njihovog razdvajanja iskazao se način pružanja, odnosno usvajanja obrazovanja. *Formalno obrazovanje* povezuje se s nacionalnim ustrojstvom institucionalnog obrazovanja, što bi značilo da se učenje u školama i na fakultetima predočuje kao formalno obrazovanje. Ono je najčešće povezano sa stupnjem stručnosti i zvanja na razini službenih relacija. Rezultira izdavanjem svjedodžbi i/ili diploma o završenom određenom stupnju obrazovanja i prepoznato je u zakonu. *Neformalno obrazovanje* prožima se s organiziranim tijelima

u društvu i najčešće je povezano s organiziranim oblicima obrazovanja koje ne impliciraju izuzetno visok stupanj obaveznosti, kratko traju, pružaju mogućnosti stjecanja i/ili unapređivanja izvjesnih znanja, upućenosti ili kompetencija i kao rezultat daju uvjerenja u vidu certifikata o položenom tečaju stranog jezika, tečaju određenih vještina, razvoju hobija i t. sl. *Informalnom obrazovanju* je, u kontekstu ovog sagledavanja, ostavljeno široko polje prirodnih pojava svakodnevnog života koje ne samo što nose obrazovni potencijal već ostvaruju i obrazovno djelovanje kojih pojedinac često nije ni svjestan (Lazić, 2011). To nijednog trenutka ne umanjuje njegov značaj, već govori u prilog finoj infiltriranosti u dnevne aktivnosti suvremenog čovjeka i implementiranosti ovog oblika obrazovanja u redovni život, pri čemu je njegov utjecaj skoro neprimjetan, ali nadasve evidentan. Budući da već spomenuta svijest o potrebi vladanja upotrebljivim informacijama, znanjima, kompetencijama predstavlja osnovu kvalitetnog i korisnog djelovanja, ostaje pitanje kako formalno obrazovanje ostvaruje ovako složen i dugoročan zadatak. Primjećuje se da se institucionalnim obrazovanjem, koje se realizira pomoću udžbenika, predavanja, prezentacija, povremenih (ali ne i nužnih) pretraživanja sredstava javnog informiranja i drugih izvora, teško dolazi do točke punog razumijevanja istraženog. Zbog toga se i trajno osjeća vrsta neprekidnog kašnjenja za promjenama koje su se u međuvremenu dogodile. Neformalnim obrazovanjem sekvencijalno se popunjavaju praznine nastale zbog disproporcije napretka i mogućnosti njegova praćenja u institucionalnim okvirima, time što se pruža iskorak u tekuće. S obzirom na organizaciju i način realizacije, ovaj oblik obrazovanja pruža dobre uvide, nakon kojih ostaje potreba obnavljanja i nadograđivanja naučenog u odnosu na novonastale promjene.

Informalno obrazovanje veoma uspješno popunjava praznine koje nastaju zato što formalno obrazovanje nema dovoljno mogućnosti pružiti uvid u sve iznijansirane poglede na dano, budući da poseban naglasak stavlja na aktivnosti učenja u svakodnevnom životu. Kao takvo čini kombinaciju života i učenja, te se oslanja na sustavne i kumulativne aspekte svakodnevnog iskustvenog učenja. Predstavlja prirodnu pojavu svakodnevnog života time što se javlja izvan školskog okruženja jer i nije dio kurikula. Informalno obrazovanje je „dobrovoljno, samoupravljeno, doživotno, intrinzično motivisano radoznalošću, istraživanjima, fantazijom, otkrićem, željom da se obavi zadatak i socijalnim interakcijama“ (Milutinović, 2003, 399). Informalno obrazovanje prema Smithu (1998) promišljen je i svrhovit proces te se može zbivati u različitim okruženjima, pri čemu najveći broj njih nije obrazovnog karaktera, tijekom kojeg su ljudi vođeni potrebom za spoznajom i željom za znanjem i otkrivanjem u kojima u potpunosti ostvaruju participativnu epistemologiju. Zbog same činjenice da nema forme u kojoj se organizira vrijeme predviđeno za učenje, pojedinci se *po slobodnom izboru opredjeljuju sudjelovati u informalnom obrazovanju*. Budući da se zbiva u ugodnom okruženju u kojem postoji visok stupanj poštovanja svih sudionika, informalno obrazovanje privlačno je velikom broju ljudi te ostvaruje i zahtijeva visok stupanj poštovanja socio-kulturnog sustava u čijem okviru sudjeluju participanti. Omogućuje pojedincima da izgrade osjećaj sigurnosti, samopoštovanja kao i da razviju socijalne, praktične vještine kao i personalne sposobnosti koje će im kao vrstu povratne sprege pružiti vjeru u sebe u cilju angažiranja u formalnom obrazovanju. Budući da potiče razvoj brojnih sposobnosti i vještina koje ostaju u izmaglici naspram naučenih generalizacija u vidu semantičkih znanja, *informalno obrazovanje rezultira ne samo stjecanjem koristi sa samog pojedinca, već i za obitelj i zajednicu, čime pruža doprinos kvaliteti života u zajednici* (Lazić, 2011). Postizanje, ostvarivanje i razvoj osobnog identiteta, razvoj motivacije za promjene, kontinuirana potreba za angažiranjem u daljnjem učenju, društvena participacija, zapošljavanje, samozapošljavanje, volonterski rad predstavljaju neke od doprinosa koje se ostvaruju informalnim obrazovanjem.

Svjesna i svrhovita aktivnost pojedinca u informalnim okruženjima definira se kao vrsta učenja. Iako vrlo fleksibilno i kreativno u pristupu, ono svakako jest učenje. Sagledava se kao odgovor na evidentni nedostatak obrazovnih institucija, institucionalno priznatih instruktora u procesu informalnog obrazovanja što implicira bilo koju aktivnost koja u sebe uključuje potragu za razumijevanjem, znanjem ili vještinama, a koje se javlja izvan kurikula formalnih i nefor-

malnih obrazovnih institucija (Schugurensky, 2000), odnosno kao rezultat uključivanja pojedinca u informalna okruženja. Informalno učenje karakterizira slobodan izbor, nestrukturiranost i nesekvencijalnost, održavanje vlastitog tempa učenja i dobrovoljnost. Ono je nelinearno, otvoreno, personalno i socijalno motivirano i u sebe uključuje moguće izbore (Griffin, Symington; prema Milutinović, 2003). Iako se nalazi pod utjecajem brojnih faktora od kojih je jedan i fizički kontekst u kojem se ono realizira, apsurdno je sugerirati da je poučavanje unutar institucija informalnog obrazovanja različito od učenja koje se na isti način ostvaruje u školi. Važno je naglasiti da će stvaranje otvorenih, na istraživanju zasnovanih iskustava u školama, biti fundamentalno veoma slično istim iskustvima u drugom okruženju. Stoga se kao najvažniji kriterij i bitna karakteristika informalnog obrazovanja utjelovljuje participativna epistemologija, odnosno personalna motivacija participanata učenja, percipirana kontrola i slobodan izbor, pri čemu se ne zanemaruju ni fizički niti socijalni kontekst okruženja.

OBITELJ KAO FUNDAMENT UČENJA

Pitanja obiteljskog odgoja uvjetovana su promjenama u društvu i intenzivnim migracijama stanovništva prouzročenih sukobima u novijoj povijesti i preseljenjima iz sela u gradove, kao i globalnim ekonomskim promjenama, što je uzrok promjena u sustavima vrijednosti i očekivanja.

Kao posljedica toga javlja se unekoliko izmijenjen odnos prema djeci, usklađen u izvjesnoj mjeri sa sredinom u kojoj se nalazi obitelj željna da u njoj bude prihvaćena, ali isto tako voljna zadržati naučene obrasce ponašanja. Odgoj u obitelji u prvim godinama djetetova života podrazumijeva jak intenzivni utjecaj roditelja na djecu. Dijete odrastanjem postaje svjesno i ima autentičnu potrebu da participira u životu obitelji. Upravo je to jedan od ključnih faktora zbog čega nastaju problemi na relaciji roditelj – dijete. Velik broj roditelja još uvijek zbog nedostatka uvida u potrebe svoje djece, nema dovoljno povjerenja u opravdanost dječjih odluka i preuzima ovaj posao na sebe. Na taj način roditelji njeguju, s jedne strane, prezaštićenost, a s druge uskraćuju djeci mogućnost učenja osnovnih životnih vještina. Odgojna funkcija obitelji ne može se jednosmjerno promatrati i svoditi samo na odnos i ponašanje roditelja prema djeci, već znatno šire, „kao sistem međusobno uzročno-posledičnog odnosa i uticaja svih članova porodice jednih na druge: roditelja na decu i obratno, uticaj braće i sestara i drugih članova porodice“ (Stanojlović, 1996, 54). Promišljanja o promjenama u suvremenoj obitelji navode da je u njoj orijentacija prema djeci jedna od najuočljivijih i najprisutnijih promjena danas i to kao opća karakteristika obitelji svih društvenih slojeva i grupa. Stoga je u promišljanju o odgoju djece u obitelji i odnosima koje roditelji pritom postavljaju, neophodno diferencirati autoritet od autoritarnosti, slobodu od raspuštenosti, istinsku ljubav od slijepe privrženosti, neophodnost beskompromisnog potčinjavanja moralnim normama od pedagoške samovolje i nasilja (Stanojlović, 1996), čime se ostvaruje potpuniji uvid u kompleksnost obiteljskog odgoja i razvoja djeteta. Ako između članova obitelji postoji komunikacija kao i interakcija između generacija, lakše se prihvaća stajalište da će obitelj biti sadržajnije i funkcionalnija ako postoji spremnost onih koji započinju zajednicu da osluškuju i zadovoljavaju potrebe partnera i drugih članova obitelji kako bi se ostvarila bliskost, povjerenje i suradnja.

Suvremenu obitelj nerijetko karakteriziraju kronični nedostatak vremena, izostanak kvalitetne pažnje, zadovoljavanje forme kao finalnog produkta, zaboravljanje simbola neverbalne komunikacije, prisutnost 'nemuštog' jezika... Svijest o tome da se većina obrazaca obiteljskog djelovanja usvaja po modelu koji je ponuđen u djetinjstvu, a koji zbog nedovoljne osviještenosti i njegovog poznavanja nerijetko vodi u nasilje i hladne emotivne odnose, pri čemu postoji kontinuirana potreba unapređivanja znanja u ovom području, otvorili su neka pitanja: Kako doći do informacija o razvoju kvalitetnog obiteljskog života, kada se o tome nigdje ne uči? Kako pomoći sebi i promijeniti izvjesno djelovanje u cilju produktivnijeg roditeljstva? Kako unaprijediti partnerski odnos? Zbog čega se ne osjećam kompetentno? Gdje griješim? Jesam li sam dobar roditelj? Kako da se promijenim a ostanem isti/a? Značajan broj od-

govora roditelji iz Novog Sada i okoline mogu pronaći u Savjetovalištu za obitelj pri Predškolskoj ustanovi „Radosno detinjstvo“ Novi Sad¹.

SAVJETOVALIŠTE ZA OBITELJ KAO RESURS RODITELJSTVA

Obitelj čine partneri čije uloge djetetovim rođenjem prerastaju u roditeljske. Ove promjene izazivaju čitav niz nedoumica, strahova, dilema kako postati funkcionalan roditelj i istovremeno opravdati očekivanja obitelji podrijetla i novonastajuće obitelji. Važno je napomenuti da čitava obitelj, ali i roditelji, prolaze kroz niz razvojnih ciklusa: ciklus obitelji s malim djetetom, ciklus obitelji s djetetom predškolske dobi, ciklus obitelji sa školskim djetetom, ciklus obitelji s adolescentom... Promjene ne samo što dovode do kriza i pronalaženja načina njihova prevladavanja već se od roditelja traže odgovori na nove zadatke i izazove. Mladi roditelji najspremniji su na suradnju i prihvaćanje promjena u vlastitom sagledavanju, što je ujedno i područje rada Savjetovališta za obitelj. U tom smislu, u ovom radu najveća je pažnja posvećena prvom i drugom razvojnom ciklusu.

Vrlo velika koncentracija roditelja i djece u okviru jednog velikog organizacijskog sustava kao i razvojne potrebe i djece i roditelja u ovom životnom razdoblju, predstavljaju veliku šansu i mogućnost pružanja podrške i stručne pomoći obitelji uopće i novim generacijama roditelja. Naš obrazovni sustav kao da nije prepoznavao važnost roditeljstva i utjecaja roditelja i obitelji na formiranje ličnosti budućih učenika. Kao da se smatra da je dovoljno roditi se, stvoriti obitelj i postati adekvatan, uspješan i funkcionalan roditelj. A uloga roditelja predstavlja jednu od najkompleksnijih uloga u životu i zahtijeva i znanja i vještine i umješnost. Roditeljska kompetencija ne dobiva se, već gradi. Također, kada se govori o ponašanju djece, naročito u ranoj dobi, ono predstavlja vrlo često samo odgovore na ponašanje roditelja i drugih 'značajnih' odraslih, prije svega članova obitelji. Kada se pojave problemi u ponašanju djece i kada ih nastojimo riješiti, nije dovoljno 'mehanički' se fokusirati na dijete kao nositelja problema već na jednu drugu premisu koja bi se slobodnim riječima mogla formulirati: *Ako želim pomoći djeci, onda prvo treba pomoći njihovim roditeljima*. Savjetovalište za obitelj pojavilo se kao odgovor na ova i brojna pitanja i potrebe roditelja i djece za stručnom podrškom.

Savjetovalište je otpočelo s radom 13. travnja 2000. godine, ali su pripreme za njegovo osnivanje učinjene mnogo ranije. Prvi elaborat kojim je postavljena osnovna koncepcija rada, napravljen je još 1996. godine, zatim je provedena registracija domene, ali je zbog različitih okolnosti otvoreno mnogo kasnije. Savjetovalište za obitelj namijenjeno je svim roditeljima i obiteljima djece upisane u PU „Radosno detinjstvo“ Novi Sad. Njegova je osnovna funkcija informativni, preventivni i edukacijski rad primjenom postupaka i tehnika savjetovanja i drugih metoda interaktivnog rada na podizanju odgojne kompetencije roditelja i pospješivanju obiteljskog života. Pritom se pod edukacijom misli na proces koji znači „vući napred, razvijati, izazivati“ (Reber, Reber, 2010, 140).

Osnovni principi rada u Savjetovalištu jesu *dobrovoljnost* dolaženja na savjetovanje, *diskrecija* u radu, *podjela odgovornosti* u donošenju odluka i *podjednaka dostupnost* ponuđenih vidova rada Savjetovališta svim korisnicima. Također, stručnjaci koji obavljaju savjetovanje, dodatno su educirani za primjenu ovih postupaka iz različitih okvira psihoterapeutskog kao i radioničkog rada.

Ciljevi i zadaci u radu Savjetovališta jesu:

- ✧ Informiranje roditelja o svim aspektima rasta, razvoja, odgoja djece, kao i uloge roditelja i obitelji u tim procesima;
- ✧ Informiranje roditelja o različitim aspektima obiteljskog života kako bi se bolje razumjeli procesi u vlastitoj obitelji i spriječili disfunkcionalni obrasci u kriznim razdobljima;

¹ U nastavku teksta je PU „Radosno detinjstvo“ Novi Sad.

- ✧ Preventivni utjecaj na pojave koje ugrožavaju mentalno zdravlje djece, kao i ostalih članova obitelji;
- ✧ Pružanje potpore obiteljima koje su u krizi, razumijevanje procesa, nove spoznaje i mogućnost da u tom procesu prevladaju probleme i ostvare promjenu.

Stručni tim Savjetovališta čini šest profesionalaca i to dva pedagoga, dva psihologa, sociolog i stručni suradnik za preventivno-zdravstvenu zaštitu. Prema *Godišnjem planu i programu rada Savjetovališta za radnu 2012/2013. godinu* (2012), osnovni oblici rada u Savjetovalištu jesu individualni, rad sa skupinama i rad na organiziranju tribina, popularnih predavanja za roditelje i slično. Organiziranje predavanja i tribina realizira se na temelju redovitog godišnjeg anketiranja roditelja posebnom anketom kojom se utvrđuju njihove potrebe i interesi.

Individualni rad s roditeljima i članovima obitelji provodi se sljedećim oblicima rada:

- ✧ *Obiteljsko savjetovanje* – kao specifičan oblik savjetovanja podrazumijeva rad s obiteljskom grupom, najčešće s oba roditelja i realizira se ovisno o specifičnosti problema koji se definira terapijskim ugovorom. Rad je baziran na principima sustavnog obiteljskog pristupa.
- ✧ *Psihološko savjetovanje* - pored individualnog rada s roditeljima i problematike suvremenog roditeljstva, realizira se rad s djetetom i roditeljem ili roditeljima zajedno. U radu se pored edukativnog (instruktivnog) i korektivnog pristupa, primjenjuju principi geštalt savjetovanja kao i pristupi iz obiteljske sustavne terapije.
- ✧ *Pedagoško savjetovanje* - odnosi se na pružanje podrške roditelju u cilju razvijanja pravilnog odnosa roditelj-dijete. Roditeljima se nudi mogućnost da se individualnim razgovorima informiraju o značajnim pitanjima u vezi s roditeljstvom, npr. kako uspostaviti učinkovite načine komunikacije sa svojim djetetom, kako da adekvatno odgovore na neke specifične zahtjeve i potrebe djeteta u određenoj dobi, imajući u vidu razvojne specifičnosti i sl. Pedagoško savjetovanje edukacijskog je karaktera s elementima savjetovanja iz područja transakcijske analize.
- ✧ *Preventivno-zdravstveno savjetovanje* - podrazumijeva individualni rad s roditeljima, edukacijskog je karaktera i u vezi je s prehranom, najčešćim povredama kod djece, slučajevima gdje je član obitelji obolio od kroničnih bolesti i sl. Ovaj tip savjetovanja roditelja baziran je na primjeni principa preventivno-zdravstvene zaštite.
- ✧ *Savjetovanje iz područja socijalnog rada* - specifični oblik individualnog rada s roditeljima koji se temelji na principima psihosocijalnog pristupa u socijalnom radu. Fokusirano je na pojedincu i obitelji pod socijalnim rizikom. Nizom preventivnih interventnih aktivnosti jača se samoaktivitet pojedinca i obitelji radi kvalitetnijeg psihičkog i socijalnog funkcioniranja i bolje transakcije sa socijalnim okruženjem.
- ✧ *Savjetovanje roditelja djece s teškoćama u razvoju* - na temelju višegodišnjih iskustava nastavlja se rad s obiteljima koje imaju djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju. Naglasak u radu predstavlja jačanje obiteljskih resursa i povećanje odgojne kompetencije roditelja ove populacije.

Roditelje se informira putem zvaničnog sajta ustanove² i oglasnih ploča u vrtićima tako da su pravovremeno obaviješteni o svim temama koje će se obrađivati u okviru različitih oblika rada sa skupinama. Radi kvalitetnijeg rada, sudionici se prethodno prijavljuju.

Rad sa skupinama - Na temelju već spomenutog praćenja interesa roditelja za određene teme i njihovog usklađivanja sa zahtjevima struke, intenzivno se radi na zadovoljavanju interesa ciljne skupine i na inoviranju već ponuđenih programa.

Programi rada sa skupinom roditelja koji se realiziraju svake godine jesu:

Edukacijski programi - organiziraju se po principu dobrovoljnog prijavljivanja, a skupine počinju s radom nakon formiranja minimalnog broja sudionika, koji je definiran osnovnim

² Internet stranica PU „Radosno detinjstvo“ Novi Sad dostupna je na: <http://www.predskolska.rs>

principima savjetodavno-edukacijskog rada sa skupinom. Rad u skupini podrazumijeva aktivno sudjelovanje roditelja i kontinuiran dolazak do završetka predviđenih aktivnosti.

1. Program *Škola za roditelje 1* - realizira se već punih 12 godina. Cilj je programa podizanje odgojne kompetencije roditelja i osnaživanje roditeljskog autoriteta. Tijekom programa roditelji stječu nove spoznaje o obiteljskim resursima, roditeljstvu i stilovima roditeljstva, razvoju dječjih potreba i formiranju odnosa roditelj-dijete. Program je modeliran na načelima grupnog rada uz aktivno sudjelovanje roditelja i razmjeni roditeljskih iskustava.
2. Program *Biti i ostati povezan s djetetom* - novi je program Savjetovališta i bit će ponuđen roditeljima od ove radne godine. Roditeljska ljubav se podrazumijeva - roditeljima. Stiže li poruka ljubavi i koliko često do cilja - djeteta i kako biti sigurni da je dijete naš čin ljubavi zaista i doživjelo kao ljubav, osnovna je tema ovog programa. Razumijemo li dječji svijet, dječje emocije, vlastite emocije, vlastita iskustva koja nas često sprečavaju da se na pravi način povežemo s djetetom, što znači 'vidjeti dijete' u psihološkom smislu, što je djetetu ove dobi zaista potrebno od roditelja kako bi osjećalo da pripada i da je prepoznata njegova važnost u obitelji, samo su neka pitanja na koje ovaj program odgovara.
3. Program *Specifičnosti ranog razvoja djeteta - stimulativne igre i aktivnosti u prve tri godine života* - polazi od činjenice da je rana dječja dob najzahvalnija za stimulativni rad, kao i da je važnost rane stimulacije i adekvatnog odnosa roditelj - dijete kroz igru temelj samopoštovanja, povjerenja u svijet koji nas okružuje kao i mnogih drugih životno važnih osobina. Ovaj program roditeljima nudi pregršt konkretnih primjera aktivnosti i igara za najmlađe.
4. Program *namijenjen samohranim roditeljima* - kreiran je s posebnom pažnjom, imajući u vidu specifičnost i povećanu odgovornost ove populacije roditelja. Kako u tim uvjetima uživati u roditeljskoj ulozi, a ne zanemariti sve druge značajne životne uloge, kako komunicirati s djetetom i uspostaviti odnos suradnje s bivšim partnerom, samo su neke od tema kojima će se roditelji baviti tijekom programa.

Iskustveno-edukacijske skupine zamišljene su kao skupine u kojima roditelji razmjenjuju iskustva o pitanjima specifične tematike (majčinstvo, balansiranje između profesionalne i privatne sfere, roditeljstvo s blizancima, očinstvo, roditeljstvo u obiteljima u kojima je dijete sa smetnjama u razvoju, samohrani roditelji itd.). Skupine su manje formalne, voditelji skupina imaju prvenstveno ulogu facilitatora (nedirektivno vode, ohrabruju, omogućavaju izražavanje emocija članova grupe, interpretiraju ponašanje, podržavaju diskusiju među članovima grupe i pronalaženje novih rješenja za određenu situaciju, osiguravaju potporu i sl.). Skupine su poluotvorene (nakon formiranja članovi ostaju do kraja ciklusa, premda je moguće da se netko uključi i naknadno).

1. *Mama klub* - zamišljen je kao iskustvena skupina za potporu osobnom rastu i razvoju u ulozi žene i majke. Na raspolaganju je majkama djece dobi od 1. do 7. godine. Na svakom susretu obrađuje se konkretna tema o pitanju o kojem mame razmjenjuju osobna iskustva. Neke od tema odnose se na životne prioritete, komunikaciju sa sredinom, odnos s partnerom i djecom, prevladavanje zamki perfekcionizma i osjećaja krivnje, važnost različitih životnih uloga itd. Pored skupinske razmjene i individualnih razgovora, sudionicama skupine na raspolaganju je i Dnevnik osobnog rasta.
2. *Mama klub 2* - koncept ovog kluba zamišljen je tako da usmjerava sudionike na međusobnu podršku i razmjenu osobnog iskustva. Teme koje su bitne za ovakav koncept rada jesu upravo one koje pridonose kvaliteti života sudionica, što se reflektira dalje i na njihov obiteljski život. Tijekom radne godine obrađuju se teme iz područja transakcijske analize poput emocionalne pismenosti, transakcije, životni skript, 'drivers' (drajveri) i sl.

3. *Tata klub* - u djetetovom odrastanju od velike je važnosti uloga oca koja doživljava velike transformacije u suvremenoj obitelji. S druge strane, sve je izraženija prisutnost očeva na edukacijskim programima i njihova potreba da na što adekvatniji i aktivniji način sudjeluju u odrastanju svog djeteta. *Tata klub* je mjesto okupljanja očeva jednom mjesečno, u cilju razmjene iskustava, razbijanja stereotipa i postavljanja pitanja.
4. *Skupina roditelja blizanaca* - sve je više obitelji koje imaju blizance. Podizanje blizanaca predstavlja specifičan roditeljski zadatak. Odnosi između djece također se razvijaju na neobičan način i neobičnom dinamikom. Kako podizati istovremeno dva jedinstvena djeteta? Ta i druga pitanja, uz međusobnu razmjenu iskustava u skupini roditelja, predmet su rada ove skupine.
5. *Skupina za potporu samohranim roditeljima* - nastala je na inicijativu skupine samohranih roditelja u kojoj se organizira rad s intencijom razmjene iskustva, podjele brige i nedoumica vezanih za roditeljsku i za ostale životne uloge, a istovremeno se izdvaja vrijeme za sebe.
6. *Klub roditelja djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju* - nastao je na temelju pozitivnih iskustava roditelja nakon ciklusa predavanja: „Roditeljstvo se uči“. U suradnji sa Stručnim timom za inkluzivno obrazovanje ustanove od radne 2012/2013. roditelji djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju imaju jednom mjesečno priliku okupiti se i razmijeniti iskustva o roditeljstvu koje se često doživljava kao specifično, u većoj mjeri stresno i drugačije.

Radionički oblik i metoda rada rezultira većom aktivnošću i uključenošću sudionika, stimulira interakciju što doprinosi boljem uvidu u temu/problematiku koja se obrađuje. Pristupaću obradi različitih tema kroz radionički način rada, utječe se na proširivanje znanja, na obogaćivanje iskustava, ali i na promjenu ponašanja. Iskustva su pokazala kao rezultat radioničkog načina rada s roditeljima da se ono što je naučeno kroz vlastitu aktivnost i interakciju s drugima, duže zadržava u sjećanju i lakše primjenjuje.

Teme su radionica s roditeljima: Dječje samopoštovanje je u našim rukama - poruke koje svakodnevno upućujemo djeci; Mama, tata i ja se igramo; Dijete i kreativnost i slično.

Tematski razgovori organiziraju se s unaprijed postavljenim temama u skupini do 12 roditelja, s aktivnom razmjenom između roditelja i voditelja razgovora, kao i roditelja međusobno. Za svaki mjesec definirana je tema razgovora, uz mogućnost da roditelji aktivno sudjeluju u njihovom izboru. Neke od tema koje planiramo obraditi na ovaj način jesu: razvod, gubitak člana obitelji, granice u odnosu roditelj-dijete, emocionalna inteligencija, ljubomora, prezaštićeno dijete, komunikacija - roditeljske poruke.

Popularna predavanja i rad na organiziranju tribina oblici su rada s roditeljima koji u sebe uključuju obrađivanje određenih tema od strane predavača. Ove radne godine fokus interesa je na predavanjima iz područja preventivno-zdravstvene zaštite, na zdravoj prehrani i zdravim stilovima života, na urgentnim stanjima kod dece (kako izbjeći paniku) ...

Tijekom niza godina razvijana je široka lepeza različitih oblika rada s obitelji i roditeljima i proširivala se edukacijskim i konzultativnim oblicima rada s odgojiteljima, medicinskim sestrama-odgojiteljicama i drugim stručnim suradnicima³ u cilju podizanja kompetencije rada na planu razvoja suradnje s roditeljima. I upravo se na planu kreiranja programskih aktivnosti Savjetovališta za obitelj može uočiti praktičan pristup razvoju i aplikacije neformalnog i informalnog obrazovanja roditelja i odgojitelja u primjeni obiteljskog savjetovanja.

³ Prema *Pravilniku o programu svih oblika rada stručnih saradnika* (Službeni glasnik – Prosvetni glasnik RS 5/12), stručni saradnici u Predškolskoj ustanovi „Radosno detinjstvo“ u Novom Sadu su: pedagog, psiholog, logoped, metodičari za likovno, muzičko i fizičko.

ZAKLJUČAK

Jedinstven oblik obiteljskog savjetovališta za mlade roditelje, iste takve obitelji kao i za njihovu djecu predškolske dobi ključni su oslonac u ostvarivanju kompetentnog i afirmativnog roditeljstva, koji za cilj ima sreću djeteta i uzajamno razumijevanje partnera. Ovakav oblik rada s obitelji pokazao je da se sadržaji za koje ne postoji posebno mjesto ni institucija za usvajanje i ovladavanje, odnosno koji se stežu u okruženju s nedovoljno osviještenim subjektima, a koje ni među samim akterima nije dovoljno prepoznato kao kvalitetan izvor učenja u informalnom obrazovanju, mogu unaprijediti i pospješiti. Znajući da obiteljski život zauzima značajan dio čovjekovog bivstvovanja, dodirujući granice nastanka i nestanka, od izuzetne je važnosti podići svijest o tome da je informalno obrazovanje (u kojem se nalazi i obiteljski život i učenje u njemu) kontekstualni dio cjeloživotnog učenja. Sagledavajući ga kao višenamjenski proces usvajanja znanja koji se odvija na stalnoj osnovi s ciljem unapređivanja znanja, vještina i kompetencija, sve jasnija postaje potreba ovladavanja sposobnostima selekcije, usvajanja, prerade i potom distanciranja od prevladanih znanja, kako bi se ostvario kvalitativni i skokovit napredak i kao takav neprekidno trajao. Bez sumnje se može reći da se dobro odabranim i vođenim savjetovalištem za obitelj postiže mnogo u obiteljskom životu sagledanom iz kuta cjeloživotnog učenja, odnosno informalnog obrazovanja.

Svojim brižljivo odabranim programima Savjetovalište za obitelj uspješno je povezalo ishode učenja u obitelji kao izvoru informalnog obrazovanja koji se iskazuju na dijelu sukladno potrebama suvremene obitelji. Učenje po modelu obitelji podrijetla i učenje u informalnim okruženjima obiteljskog života nisu više dovoljni za kompetentno roditeljstvo i mogućnosti adekvatnog odgovora na sve veći broj kompleksnih životnih situacija. Osjećaj uskraćenosti i posljedično, svijest o nedovoljnom znanju kod roditelja, motiviralo je profesionalce u Savjetovalištu za obitelj pri PU „Radosno detinjstvo“ Novi Sad da na specifičan i jedinstven način spoje informalno i neformalno obrazovanje, podrže razumijevanje i kontekstualno učenje. Sadržaji informalnog obrazovanja iz domene obiteljskog života infiltrirani su u kontekst neformalnog obrazovanja, s donekle organiziranim oblikom učenja i djelovanja. Polaznicima se na kraju određenih programa daje potvrda da su ih uz podršku profesionalaca uspješno završili, što pred njih postavlja očekivanja da će novim izazovima roditeljstva i odnosa prema djetetu uspjeti odgovoriti sukladno stečenim znanjima i u kontekstu funkcionalnog i kompetentnog roditeljstva. Intima obiteljskog života koja se u pojedinim situacijama otkriva u mjeri u kojoj služi osvješćivanjima subjekata i iscjeljenju, odnosno boljem upoznavanju savjetnika s problemom, predstavlja dio profesionalnog odnosa koji počiva na zaštiti prava privatnosti i koristi se isključivo u potrebe cjelovitog sagledavanja problema u traženju puta za njegovo rješavanje. Programi koji se nude impliciraju multidisciplinarnost te profesionalci različitih profila, koji su osposobljeni za rad u primjeni različitih psihoterapijskih pristupa, kontekstom svojega znanstvenog područja obogaćuju ovu kompleksnu oblast.

Savjetovalište za obitelj koje je organizirano na prikazani način, jedino je u Republici Srbiji. Kontekst održivosti koji se razvija više od jednog desetljeća ukazuje da je kao model rada s obitelji i roditeljima, primjenjiv i pokazao se uspješnim.

LITERATURA

- Godišnji plan i program rada Savjetovališta za porodicu za radnu 2012/2013. godinu* (2012). Novi Sad: Predškolska ustanova „Radosno detinjstvo“
- Lazić, S. (2011). *Značaj televizijskog obrazovnog programa za profesionalni razvoj nastavnika osnovne škole*. Doktorska disertacija. Novi Sad. Odsek za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu
- Milutinović, J. (2003). Informalno obrazovanje – pojmovni okvi i karakteristike. *Pedagoška stvarnost*, 5-6, 394-405

- Smith, M. K. (1998). *Developing Youth Work. Informal Education, Mutual Aid and Popular Practice*. Milton Keynes. Maidenhead: Open University Press
- Reber, A. & Reber. E. (2010). *Rečnik psihologije*. Beograd: Službeni glasnik
- Schugurensky, D. (2000). *The Forms of Informal Learning: Towards a Conceptualization of the Field*. Retrieved April 21, 2008. from the World Wide Web <http://www.oise.utoronto.ca/depts/sese/csew/nall/19formsofinformal.htm>
- Stanojlović, B. (1996). *Porodica i vaspitanje dece*. Beograd: Naučna knjiga

Family Conseling as a Way to Quality Parenthood in Context of Informal and Non Formal Education

Abstract: Comprehensive understanding of formal, non-formal and informal education and detection of their capabilities in achieving full family life with a goal of development and improvement of parental right, has provided insight in comprehensive understanding of informal education's contribution and adequate evaluation of learning in a given environment, which sets it as dominant out of context. Since it has been located outside the curriculum and that presents combination of life and learning, informal education and learning within its framework results in gaining the benefit for the individual, the family and the community, which provides the contribution to the quality of life. Family environment is significant but not sufficient for making the competent parenthood and development of adequate answers to increasing number of situations experienced currently by young parents. A sense of deprivation and, consequently, the awareness of one's own lack of knowledge has motivated professionals who work daily with parental groups to link together, in a specific and unique way, the informal and non-formal education by organizing the Family counselling at the Preschool Facility "Radosno detinjstvo" in Novi Sad (Serbia). The range of programs offered in family counselling meets the needs of modern parents, but also the needs of the profession that strives to continually improve their approaches to this unique role and function.

Keywords: family, family counselling, informal education, learning, parenthood

Die Beratungsstelle für Familien als Weg zur guten Elternschaft im Sinne der informellen und nicht-formellen Bildung

Zusammenfassung: Das vollständige Verstehen der formellen, nicht-formellen und informellen Bildung und die Enthüllung ihrer Möglichkeiten zur Realisierung des vollständigen Familienlebens, mit dem Ziel das Elternrecht zu entwickeln und zu unterstützen, hat zum besseren Verständnis des Beitrags der informellen Bildung und der passenden Beurteilung des Lernens in den Gegebenheiten geführt, womit es sich aus dem Kontext des betrachtenden Themas als dominant zeigt. Da es sich außerhalb des Curriculums befindet, und eine Kombination von Leben und Lernen darstellt, zeigen sich die informelle Bildung und das informelle Lernen in ihrem Rahmen als vorteilhaft und nützlich für den Einzelnen, die Familie und die Gesellschaft und tragen somit der Lebensqualität bei. Der familiäre Umkreis ist eine wichtige, aber nicht ausreichende Quelle für die Gestaltung einer kompetenten Elternschaft und für die Entwicklung passender Lösungen für eine wachsende Zahl von Lebenssituationen, in denen sich die heutigen jungen Eltern befinden. Das Gefühl der Benachteiligung und somit auch das Bewußsein über das eigene ungenügende Wissen hat Fachleute, die jeden Tag mit dieser Gruppe arbeiten, motiviert, auf spezifische und einzigartige Weise die informelle und nicht-formelle Bildung in Form einer Beratungsstelle zu verbinden. Derzeit ist das die einzige Beratungsstelle dieser Art in der Republik Serbien und diese Beratungsstelle für Familien arbeitet im Rahmen der Vorschulischen Einrichtung "Radosno detinjstvo" Novi Sad. Die Vielfalt der Programme, die in dieser Beratungsstelle angeboten werden, passt sich den Bedürfnissen zeitgenössischer Eltern an, aber gleichzeitig auch den Bedürfnissen des Fachbereichs, der danach strebt den Umgang mit dieser einzigartigen Rolle und Funktion kontinuierlich zu verbessern.

Schlüsselbegriffe: informelle Bildung, Familie, Elternschaft, Beratungsstelle für Familien, Lernen.